

Annorlunda tradition på andra sidan sundet:

Danmarks gravar kläs i vinterskrud

Precis som hos oss står Danmarks kyrkogårdar grönpyntade inför vintern. Men på danska sidan sundet köps inget färdiggjort – alla dekorationer skapas på plats vid graven. Kyrkogården besökte Næstved för att se när danska gravar kläs i vinterskrud.

Vinterdekorationerna innebär en period av intensivt arbete för de danska kyrkogårdsarbetarna. Men det är också ett tillfälle då de får utlopp för sin kreativitet och kan inhösta beröm för sin

hantverksskicklighet.

– Förr i tiden grönpyntade man för att skydda växterna, förklarar kyrkogårdschef Benny Karlson när vi promenerar runt på Østre Kirkegård i Næstved,

där gravarna omfamnas av allt det vintergröna som lagts på dem. På något vis ser stenarna med sina inskriptioner nästan ut att trivas där de ligger inbäddade i novemberkylan.

– Allt eftersom blev utsmyckningarna finare och finare och till slut blev de nästan som konstverk. Nu för tiden har vi knappt någon frost längre, så egentligen finns det inte längre något behov av att skydda gravarnas växter längre. Så sedan ▶

Ett tjockt lager grankvistar bäddar in ett par gravstenar på Næstveds gamla kyrkogård. Dekorationerna ligger kvar till mars.

Traditionen att kyrkogårdarna själva tillverkar dekorationerna är densamma över hela Danmark, men form och uttryck kan skilja sig åt, säger kyrkogårdschef Benny Karlson.

En dekoration blir till

A Gamla växter rensas bort och hamnar på komposten.

B För att spara material och bygga upp volym börjar Lili med att på den bara marken lägga en bädd av upp- och nervända skräpkvistar.

C Vid sidorna sticker Lili ner några större kvistar som ska rama in dekorationen.

25–30 år tillbaka kan man säga att det egentligen är fråga om en rent konstnärlig utsmyckning utan annat syfte än att vara vacker.

NEDTONAD PRESTIGE

Trots detta menar han att det i dag inte längre är samma prestige i Danmark att ha graven vackert vinterdekorerad.

– Första året betalar nog de flesta för att få graven pyntad, men sen kanske många funderar på om de kan göra det själv.

På den danska sidan av sundet sätter arbetet med gravdekorationerna igång vecka 42 och slutar kring den 1 december.

– Nästan alla här jobbar under denna period mer eller mindre uteslutande med detta, säger Benny Karlson, som innehaft chefsposten för Næstveds kyrkogårdar i fem år.

Till sin hjälp har han tolv heltidsanställda kyrkogårds-

arbetare. För att utjämna skillnaderna mellan årstiderna erbjuds de anställda att ta ut varje semestertimme som två om de väntar med att plocka ut ledigheten till de mindre arbetsintensiva vintermånaderna från januari till mars.

FORM EFTER EGET TYCKE

Benny Karlson litar på sin personal som har fria händer att utforma dekorationerna så att de bäst passar den individuella graven.

– Nya medarbetare vill alltid prova något nytt och då kan det bli lite knorrande eftersom kunden alltid väntar sig att det ska se likadant ut.

I ett kvarter på Östra kyrkogården är Lili Larsen i full färd med att pynta gravar. Hon är rejält påbyltad för att klara arbetet i de isande novembervindarna, men ser ut att trivas.

– Dette er sjovt (skoj), säger

Lili, som egentligen heter Marlene, med ett leende.

Hon har varit 15 år på kyrkogårdarna i Næstved och gravvårdsdekorationerna gav hon sig i kast med redan första året.

– Jag fick lära mig av de som varit här längre. Det är så det går till, det finns ingen utbildning.

Nu är det hon själv som lär ut till andra. Næstved får ofta ta emot studiebesök från intresserade. En svenska stannade en vecka för att lära sig hantverket.

EN DEKORATION BLIR TILL

Vi följer arbetet när Lili tar sig an nästa grav. Efter att ha granskat graven en minut har hon bestämt sig för en form och börjar med att rensa bort ljungplantorna framför gravstenen.

– De hamnar på komposten, säger Lili medan hon lägger skräpkvistar i botten för att bygga upp lite volym. Sedan

F På denna grav väljer Lili att avsluta med att utforma en "blomma" av ljusare silvergranskvistar i vardera änden av den underliggande mörkare bädden. Kvistarna i centrum sticks ner och låser underliggande lager.

D – När jag behöver klippa nya kvistar är jag nogra med att resa mig helt för att variera arbetsställningen, förklarar Lili. Dåliga kvistar läggs i en korg och används som underlagsmaterial för nästa grav.

E På bädden lägger Lili sedan ett lager med kvistar som sträcker sig utåt från en tänkt centrumpunkt. När hon kommer till sista varven skalar Lili med starka nypor av barren på små kvistar som läggs så att de låser varandra.

G Slutresultatet efter omkring 20 minuters arbete. För en sådan här mindre grav betalar beställaren 480 danska kronor, omräknat i svenska pengar cirka 550 kronor.

lägger hon med van hand lager på lager av kungsgran och silvergran. Efter 20 minuter är dekorationen klar och hon ställer sig nöjt upp.

Precis som alla andra gravdekorationer i Næstved kommer pyntet på graven Lili just gjort färdigt att ligga kvar fram till någon gång i mars.

– Dekorationerna består bara av kvistar som lagts ovanpå varandra men de står emot väder och vind och de går enkelt att lyfta undan i ett sjok med en grep när våren kommer, säger Lili.

Innan påsk ska alla dekorationer vara undanplockade.

INTE GRATIS

Tjänsten är inte alldeles billig. För en mindre grav likt den Lili just gjort klar ligger priset på mellan 460 och 670 danska kronor inklusive moms, beroende på om man vill ha stående

Kransarna, runda och rektangulära, binder personalen på trämaror inomhus under regniga dagar.

Stora familjegravar kan ta upp till ett par timmar att smycka. Även om dekorationerna kostar kring 1500 danska kronor får beställaren god valuta för pengarna. Och dekorationen ligger kvar ända fram till påsk.

”Om du skickar hit fler svenskar så lovar jag att lära upp dem!”

LILI LARSEN

tallkvistar i bakkanten eller inte. För större familjegravar kan utsmyckningen kosta upp till 1 600 danska kronor. Ändå tror Benny Karlson att kyrkogårdsförvaltningen går back på en del gamla kontrakt som genom långa löptider undslupit de prisökningar som blivit.

– I dag betalar fler och fler för ett år åt gången. Det tycker det blir för stor peng om de tecknar ett långt kontrakt.

Varje år går det åt cirka 25 ton tall, silvergran (Nobilis) och kungsgren för gravdekorationerna på Næstveds två kyrkogårdar, som tillsammans omfattar cirka 12 hektar med omkring

9 000 gravar.

– Vi köper granmaterialet från Strandgårds gods uppe vid Faxø. Då får vi säker kvalitet och slipper slänga så mycket. Tallen kommer från Jylland där man har sandjordar.

Godset bedriver ekologiskt jordbruk, men granplanterarna är man tvungna att flygbespruta för att de ska stå emot skadedjursangrepp.

ETT LÖFTE

Det enda främmande material som används i gravvårdsdekorationerna i Næstved är den ståltråd som används för att binda kransar på trämaror, ett

arbete som sker inomhus under regniga dagar. Den sorteras bort när resterna av dekorationerna förbränts.

– Tidigare flisade vi ner och komposterade allt, säger Benny Karlson, men nu har vi för mycket material och det tar för lång tid så nu körs det till förbränning.

Solen börjar sjunka på novemberhimlen. Lili, som just gjort klart sista graven för dagen och börjat städa undan, ger mig ett löfte.

– Om du skickar hit fler svenskar så lovar jag att lära upp dem!

TEXT OCH FOTO: JOHAN NILSSON